

اصول فقه تحلیلی

دفتر اول

تفسیر فقهی

سیدمصطفی محقق داماد
سیدمصطفی حسینی نسب و رضاپورمحمدی

www.ketab.ir

محقق داماد، سیدمصطفی، ۱۳۲۴ -

اصول فقه تحلیلی/سیدمصطفی محقق داماد، سیدمصطفی حسینی نسب، رضا پورمحمدی. - قم:

مؤسسه بوستان کتاب، ۱۴۰۱.

ج. - (مؤسسه بوستان کتاب؛ ۳۱۶۵) (فقه و حقوق)

ISBN 978-964-09-2466-2

فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیما.

کتابنامه: ص. [۵۴۹] - ۶۰۸؛ همچنین به صورت زیرنویس.

مندرجات: ج. ۱. تفسیر فقهی

چاپ سوم: ۱۴۰۲.

۱. اصول فقه شیعه. ۲. اصول فقه. الف. حسینی نسب، سیدمصطفی، ۱۳۵۶ -

ب. پورمحمدی، رضا، ۱۳۷۴ - ج. مؤسسه بوستان کتاب. د. عنوان.

۲۹۷/۳۱۲

BP ۱۵۹/۸

شماره کتاب شناسی ملی: ۸۹۷۸۰۴۱

ب ۱۴۰۲

www.ketab.ir

■ موضوع: فقه و حقوق

■ گروه مخاطب: - تخصصی (طلاب و دانشجویان)

شماره انتشار کتاب (چاپ اول): ۳۱۶۵

مسلس انتشار (چاپ اول و بازچاپ): ۸۴۰۷

بوستان کتاب

بوستخانه

اصول فقه تحلیلی / دفتر اول

تفسیر فقهی

• نویسندگان: سیدمصطفی محقق داماد، سیدمصطفی حسینی نسب و رضا پورمحمدی

• ناشر: مؤسسه بوستان کتاب

• لیتوگرافی، چاپ و صحافی: چاپخانه مؤسسه بوستان کتاب

• نوبت چاپ: سوم / ۴۰ • شمارگان: ۳۰۰

• بها: وبسایت رسمی مؤسسه بوستان کتاب

تمامی حقوق نشر مکتوب و الکترونیک اثر متعلق به مؤسسه بوستان کتاب است

printed in the Islamic Republic of Iran

♦ دفتر مرکزی: قم، خیابان معلم، معلم ۱۴، پلاک ۱۷، کدپستی: ۳۷۱۵۶۱۶۶۵۹، تلفن: ۰۲۵۳۱۱۵۲۶۳۲

تلفن های پخش: ۰۲۵۳۱۱۵۲۷۴۰ و ۰۲۵۳۱۱۵۲۷۴۱

♦ فروشگاه مرکزی: قم، چهارراه شهدا، تلفن ۰۲۵۳۱۱۵۱۲۵۰ و ۰۲۵۳۱۱۵۱۱۸۷

♦ فروشگاه تهران: خیابان انقلاب، بین وصال و فلسطین، پلاک ۹۵۱، تلفن: ۰۲۱۶۶۶۹۸۷۷۸

♦ فروشگاه اصفهان: خیابان حافظ، چهارراه کرمانی، جنب دفتر تبلیغات اسلامی شعبه اصفهان، تلفن: ۰۳۱۳۲۲۱۰۳۷۰

♦ فروشگاه مشهد: چهارراه خسروی، مجتمع پاس، جنب دفتر تبلیغات اسلامی شعبه خراسان رضوی، تلفن: ۰۵۱۲۲۳۳۶۷۲

♦ فروشگاه رنگین کمان (کودک و نوجوان): قم، چهارراه شهدا، تلفن: ۰۲۵۳۱۱۵۲۷۷۳

پست الکترونیک مؤسسه: E-mail: info@bustaneketab.ir

پایگاه اینترنتی فروش کتاب: www.bustaneketab.ir

با قدردانی از همکاریانی که در تولید این اثر نقش داشته‌اند:

• اعضای شورای بررسی آثار • سرویراستار: محمدرضا منصفی سروندانی

• اصلاحات حرفه‌نگاری: مهدیه قرباندوست • صفحه‌آرا: حسین محمدی

• نمونه‌خوانی: سیدعلی اصغر هاشمی نسب و علی میری • طراح جلد: محمدعلی خفاجی • اداره آماده‌سازی: حمیدرضا تیموری

• اداره چاپخانه: محمد فرامرزی و سایر همکاران لیتوگرافی، چاپ و صحافی • مدیر تولید و ویراستار: عبدالهادی اشرفی.

رئیس مؤسسه

محمدباقر انصاری

فهرست مطالب

۱۹	مقدمه
۲۵	فصل اول: تعریف و تاریخچه اصول فقه
۲۵	مبحث اول: تعریف علم اصول فقه و موضوع آن
۲۶	۱. تعریف علم اصول فقه
۲۹	۲. موضوع علم اصول فقه
۳۱	مفهوم عوارض ذاتی
۳۲	رابطه موضوع علم و موضوعات مسائل آن
۳۳	۳. هدف علم اصول فقه
۳۵	۴. توصیفی یا دستوری بودن علم اصول فقه
۳۷	مبحث دوم: تاریخچه اصول فقه
۳۸	۱. هسته‌های اولیه علم اصول
۳۹	مدون اصول فقه
۴۰	نخستین آثار اصولی فقیهان امامیه
۴۵	۲. اصول فقه شیعی در سده‌های میانی
۴۵	نقادان شیخ طوسی

- چهارم: تخصیص، مخصّص و انواع آن ۴۲۱
- تعریف تخصیص ۴۲۱
- تعریف مخصّص و انواع آن ۴۲۳
۱. مخصّص لفظی متصل ۴۲۳
۲. مخصّص لفظی منفصل ۴۲۴
۳. مخصّص لثّی متصل ۴۲۵
۴. مخصّص لثّی منفصل ۴۲۶
- معیار تشخیص مخصّص متصل از منفصل ۴۲۷
- تعریف نسخ و تفاوت آن با تخصیص ۴۲۹
- پنجم: اصل عموم ۴۳۴
- ششم: وجه تقدیم خاص بر عام ۴۳۸
- هفتم: حدود و میزان تخصیص ۴۴۲
۱. عام آبی از تخصیص ۴۴۲
۲. تخصیص اکثر ۴۴۵
- هشتم: حقیقت یا مجاز بودن عام پس از تخصیص ۴۴۷
- نهم: میزان اعتبار عام پس از تخصیص ۴۴۹
۱. فرض عدم اجمال مخصّص ۴۵۰
۲. فرض اجمال مخصّص ۴۵۵
- اجمال مخصّص از جهت مفهوم ۴۵۶
۱. مخصّص متصل و دوران مفهوم بین اقل و اکثر ۴۵۷
۲. مخصّص متصل و دوران مفهوم بین متباینین ۴۵۸
۳. مخصّص منفصل و دوران مفهوم بین اقل و اکثر ۴۶۰
۴. مخصّص منفصل و دوران مفهوم بین متباینین ۴۶۱

۴۶۷	اجمال مخصّص از جهت مصداق
۴۶۸	۱. مخصّص متصل
۴۶۹	۲. مخصّص منفصل
۴۷۱	دهم: اعتبار عام قبل از فحص از مخصّص
۴۷۲	۱. آراء اصولیان و دیدگاه منتخب
۴۷۴	۲. مقدار فحص و محط آن
۴۷۹	یازدهم: تخصیص عام با مفهوم
۴۸۱	دوازدهم: تخصیص قرآن به خبر واحد
۴۸۷	فصل یازدهم: مطلق و مقید
۴۸۸	تعریف مطلق و مقید
۴۹۰	۱. رابطه مطلق و مقید
۴۹۲	۲. تفاوت مطلق و عام
۴۹۳	انقسام اطلاق
۴۹۴	مقدمات حکمت
۴۹۵	۱. حکمت قانون گذار
۴۹۶	۲. مقام بیان
۵۰۰	۳. عدم وجود قرینه
۵۰۲	۳-۱. قدر متیقن در مقام تخاطب
۵۰۵	۳-۲. انصراف
۵۰۵	الف) انصراف بدوی
۵۰۵	ب) انصراف ثابت
۵۰۹	۴. تمسک به اطلاق در حل مسائل مستحدثه

- ۵۱۱ ۱. چیستی و گونه‌شناسی مسائل نوپدید
- ۵۱۳ ۲. آرای فقیهان و حقوق‌دانان
- ۵۲۳ ۳. نظریه منتخب
- ۵۲۹ حمل مطلق بر مقید
- ۵۳۰ ۱. صورت تخالف دو حکم
- ۵۳۱ ۲. صورت توافق دو حکم
- ۵۳۳ اطلاق مقامی
- ۵۳۷ فصل دوازدهم: مجمل و مبین
- ۵۳۷ ۱. تعریف مجمل و مبین
- ۵۴۳ ۲. علل اجمال یا انگیزه‌های مجمل‌گویی
- ۵۴۶ ۳. تأثیر اجمال بر تفسیر
- ۵۴۹ کتاب‌نامه
- ۵۴۹ فارسی و عربی
- ۵۸۷ انگلیسی و آلمانی

مقدمه

۱. یکی از نهادهای اعتقادی و کلامی ما موضوع دوام شریعت است که از شنون مباحث خاتمیت نبوی است. موضوع دوام شریعت مطلبی است که با سؤالات عدیده‌ای روبه‌روست و مانند اصل خاتمیت نیست که به آسانی بتوان عمقلا پذیرفت. اولین سؤال این است که موضوع تحول و حرکت گوهری تاریخ بشری امری است که برای همگان مسلم و جای چون و چرا ندارد. اگر چنین است چگونه می‌توان برای زیست سعادت‌مندان بشری که موجودی است قرار گرفته در بستر زمان متغیر، دستورالعمل واحدی پیچید؟ آنچه که می‌تواند دوام شریعت را به‌رغم تحول و حرکت گوهر تاریخ و تغییر شرایط در زمان و مکان توجیه نماید نهاد «اجتهاد» است. بدون نهاد اجتهاد، نظریه شریعت ثابت با مشکل جدی کلامی مواجه خواهد بود، درحالی‌که شریعت در همراهی با اجتهاد می‌تواند در بستر تاریخ پایه‌های تحولات اجتماعی پاسخ‌گوی درخواست‌های بشری باشد.

۲. اجتهاد هرچند در تعریف ساده عبارت است از نهایت سعی و تلاش برای استنباط احکام شرعی فرعی از منابع اولیه، ولی ناگفته

سپاس‌گزاری می‌نمایم. در پایان نیز از مدیریت و دست‌اندرکاران تولید مؤسسه بوستان کتاب که در آماده‌سازی، چاپ و نشر این اثر تلاش نمودند تشکر می‌کنم.

«حَسْبِيَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ»

سیدمصطفی محقق داماد

تابستان ۱۴۰۱ خورشیدی